

PRAVILNIK O KONTROLI RADIOAKTIVNOSTI ROBA PRI UVOZU, IZVOZU I TRANZITU

("Sl. glasnik RS", br. 44/2011)

PREDMET UREĐIVANJA

Član 1

Ovim pravilnikom se uređuju:

1. metode i način kontrole radioaktivnosti pri uvozu, izvozu i tranzitu, životnih namirnica, vode za piće, stočne hrane, veštačkih đubriva, lekova, predmeta opšte upotrebe, građevinskih materijala, rude, metalnih proizvoda primarnog oblika, mineralnih sirovina, sekundarnih sirovina i druge robe;
2. procedura korišćenja monitora i postupak za intervenciju u slučaju nedozvoljenog prometa radioaktivnih i nuklearnih materijala preko granice Republike Srbije.

Član 2

Pojedini izrazi upotrebljeni u ovom pravilniku imaju sledeće značenje:

1. *životna namirnica* jeste svaka supstanca ili proizvod, prerađena, delimično prerađena ili neprerađena a namenjena je za ishranu ljudi ili se opravdano može očekivati da će se koristiti za ljudsku upotrebu, osim hrane za životinje koje ne služe za proizvodnju hrane, živih životinja, ako nisu pripremljene za stavljanje u promet radi ishrane ljudi, biljaka pre žetve, berbe ili ubiranja plodova, medicinskih proizvoda, kozmetičkih proizvoda, duvana i duvanskih proizvoda, narkotika ili psihotropnih supstanci, ostataka (rezidua) i kontaminenata. Životna namirnica jeste i piće, guma za žvakanje, kao i bilo koja supstanca namenski dodata hrani tokom pripreme, obrade ili proizvodnje;
2. *stočna hrana* jeste svaka supstanca ili proizvod, prerađena, delimično prerađena ili neprerađena, a namenjena je za ishranu životinja koje služe za proizvodnju hrane;
3. *identifikacija radionuklida* jeste kvalitativno i kvantitativno određivanje sadržaja radionuklida u ispitivanom uzorku.

KONTROLA NEDOZVOLJENOG I ILEGALNOG PROMETA NA GRANIČNIM PRELAZIMA

Član 3

Kontrola nedozvoljenog i ilegalnog prometa radioaktivnih i nuklearnih materijala preko granice Republike Srbije vrši se na graničnim prelazima.

Neposrednu kontrolu nedozvoljenog i ilegalnog prometa radioaktivnih i nuklearnih materijala vrše pripadnici Uprave carina (u daljem tekstu: carinski službenici) koristeći prenosne indikatore zračenja i stacionarne monitore zračenja. Carinski službenici imaju zadatak da pri vršenju kontrole roba i putnika detektuju svako prekoračenje doze iznad prirodnog nivoa zračenja za datu lokaciju.

Član 4

Ukoliko carinski službenik detektuje prekoračenje doze od 20% iznad prirodnog nivoa zračenja za datu lokaciju, o tome odmah obaveštava inspekciju nadležnu za zaštitu od jonizujućih zračenja i Agenciju za zaštitu od jonizujućih zračenja i nuklearnu sigurnost Srbije (u daljem tekstu: Agencija) koji odlučuju o daljem postupku.

Vozilo u kojem je detektovano prekoračenje doze iznad prirodnog nivoa zračenja za datu lokaciju smešta se na bezbedno mesto sa koga neće ugroziti granični prelaz i zdravlje ljudi.

Član 5

Agencija pruža stručnu podršku carinskim službenicima za kontrolu radioaktivnosti na graničnim prelazima.

Po nalogu Agencije, pravna lica ovlašćena za obavljanje poslova određivanja sadržaja u robama pri uvozu, izvozu i tranzitu (u daljem tekstu: ovlašćena pravna lica) sprovode stručnu i tehničku podršku na graničnim prelazima.

METODE I NAČIN KONTROLE ROBA PRI UVOZU, IZVOZU I TRANZITU

Član 6

Kontrola radioaktivnosti pri uvozu obavezna je za životne namirnice, vodu za piće, hranu za životinje, veštačka đubriva, lekove (osim radiofarmaceutika), predmete opšte upotrebe, građevinske materijale, rude, metalne proizvode primarnog oblika, mineralne sirovine, sekundarne sirovine.

Kontrola radioaktivnosti se vrši na osnovu merenja koja vrše ovlašćena pravna lica i podrazumevaju merenje jačine doze jonizujućih zračenja poreklom iz robe i ispitivanje uzoraka roba metodom gamaspektrometrije.

Kontrola radioaktivnosti roba pri uvozu, izvozu i tranzitu može se izvršiti i na osnovu sertifikata o radioaktivnosti koji prati robu (u daljem tekstu: sertifikat), a koji je izdala laboratorija akreditovana za ispitivanje radioaktivnosti.

Sertifikat je originalan i izdat na jeziku zemlje porekla, kao i na srpskom jeziku u slučaju uvoza.

Sertifikat sadrži: naziv i punu adresu izvoznika, zemlju porekla robe, zemlju uvoza, prevozno sredstvo i identifikaciju prevoznog sredstva, naziv i opis robe, količinu robe, datum, mesto, pečat i potpis izvoznika, naziv i punu adresu laboratorije koja je izvršila ispitivanje, naziv akreditacionog tela kod kojeg je laboratorija akreditovana, broj ispitanih uzoraka, sadržaj radionuklida za svaki ispitani uzorak (za robu za koju su obavezna gamaspektrometrijska merenja), najveća izmerena vrednost jačine doze na površini pošiljke (za robu za koju su obavezna merenja jačine doze), datum kada je izvršeno ispitivanje, mesto, pečat i potpis laboratorije koja je izvršila ispitivanje.

Izuzetno, prema posebnom nalogu inspekcijskih organa vrši se ispitivanje prisustva čistih beta i alfa emitera.

Član 7

Merenje jačine doze obavezno je za građevinske materijale, metalne proizvode primarnog oblika, mineralne sirovine i sekundarne sirovine navedene u Prilogu 1 ovog pravilnika.

Za robu za koju su merenja jačine doze utvrdila odstupanje veće od dvostruke vrednosti prirodnog nivoa zračenja za datu lokaciju, vrši se identifikacija radionuklida metodom gamaspektrometrije.

Član 8

Identifikacija radionuklida gamaspektrometrijom obavezna je za životne namirnice, stočnu hranu, veštačka đubriva, građevinske materijale, metalne proizvode primarnog oblika, mineralne sirovine i sekundarne sirovine koji su navedeni u Prilogu 2 ovog pravilnika.

Član 9

U slučaju tranzita roba, vrši se samo kontrola prenosnim indikatorima zračenja i stacionarnim monitorima zračenja koju obavljaju carinski službenici.

Ukoliko carinski službenik detektuje prekoračenje doze od 20% iznad prirodnog nivoa zračenja za datu lokaciju, postupa po proceduri iz člana 4. ovog pravilnika.

Član 10

Uzorkovanje robe za koju su potrebna gamaspektrometrijska ispitivanja vrši ovlašćeno pravno lice po nalogu veterinarske, fitosanitarne, sanitarne inspekcijske službe ili fitosanitarne inspekcije za bezbednost hrane, u skladu sa njihovim nadležnostima.

Uzorkovanje robe se vrši na samom graničnom prelazu ili u mestu carinjenja.

Uzorkovanje robe za koju su potrebna gamaspektrometrijska ispitivanja, a koja nije u nadležnosti veterinarske, fitosanitarne, sanitarne inspekcijske službe ili fitosanitarne inspekcije za bezbednost hrane, vrši ovlašćeno pravno lice po nalogu inspekcije nadležne za zaštitu od jonizujućih zračenja ili inspekcije nadležne za nuklearnu sigurnost i upravljanje radioaktivnim otpadom, na samom graničnom prelazu.

Član 11

Troškove merenja koja vrše ovlašćena pravna lica snosi uvoznik, odnosno vlasnik robe u slučaju tranzita.

Član 12

Do dobijanja izveštaja o izvršenim merenjima od strane ovlašćenog pravnog lica zabranjuje se uvoz i carinjenje robe, ali se može izdati privremeno rešenje o prevozu do određene carinarnice radi privremenog smeštaja.

Po izvršenim merenjima, ovlašćeno pravno lice dostavlja izveštaj nadležnoj inspekciji koja donosi rešenje na osnovu izveštaja.

Član 13

Kontrolu radioaktivnosti robe koja se izvozi vrše ovlašćena pravna lica.

Obavezna je kontrola radioaktivnosti sekundarnih sirovina koje se izvoze.

Kontrola robe koja se izvozi obavlja se na mestu utovara. Nakon obavljene kontrole radioaktivnosti sekundarnih sirovina, ovlašćeno pravno lice izvozniku dostavlja izveštaj o obavljenim merenjima.

Izveštaj o obavljenim merenjima radioaktivnosti sekundarnih sirovina sadrži najmanje sledeće podatke:

1. mesto i datum merenja;
2. ovlašćeno pravno lice koje je obavilo merenje radioaktivnosti;
3. vrstu sekundarne sirovine;
4. količinu sekundarne sirovine;
5. izvoznik sekundarnih sirovina;
6. prevoznik pošiljke sekundarnih sirovina;
7. organizator prevoza pošiljke otpadnih sirovina;
8. primalac pošiljke sekundarnih sirovina;
9. registarski broj motornog ili priključnog vozila, ukoliko se prevoz obavlja drumskim saobraćajem ili broj tovarnog lista vagona, ukoliko se prevoz obavlja železničkim saobraćajem;
10. jačina doze osnovnog zračenja na mernom mestu;
11. opis, kako su eventualno izmerene povećane vrednosti jačine doze raspoređene po površini pošiljke sekundarnih sirovina (ravnomerno, povećana vrednost jačine doze izmerena samo na jednom mestu i sl.);
12. najveća izmerena vrednost jačine doze na površini pošiljke sekundarnih sirovina;
13. vrednost jačine doze izmerena na mestu vozača ili na mestu gde borave lica u pratnji pošiljke;
14. uređaj za merenje radioaktivnosti korišćen za pregled pošiljke;

15. predlog mera zaštite od zračenja.

Troškove kontrole roba za izvoz snosi izvoznik.

POSTUPAK U SLUČAJU USTANOVLJENE POVEĆANE RADIOAKTIVNOSTI

Član 14

Ukoliko ovlašćeno pravno lice ustanovi da roba koja se uvozi sadrži radionuklide iznad propisanih granica ili sadrži radioaktivne izvore, o tome u roku od 24 sata obaveštava inspekciju nadležnu za kontrolu robe za koju je utvrđena povećana radioaktivnost. Nadležna inspekcija će narediti vraćanje pošiljke pošiljaocu, i doneti Rešenje o zabrani uvoza.

O svakom ustanovljenom povećanom sadržaju radionuklida iznad propisanih granica ovlašćeno pravno lice obaveštava i Agenciju.

Ukoliko ovlašćeno pravno lice ustanovi da roba koja je u tranzitu kroz Republiku Srbiju sadrži radionuklide iznad propisanih granica ili sadrži radioaktivne izvore, o tome će u roku od 24 sata obavestiti inspekciju nadležnu za kontrolu robe za koju je utvrđena neusaglašenost sa granicama sadržaja radionuklida. Nadležna inspekcija će doneti Rešenje o zabrani tranzita.

Rešenje o zabrani uvoza, odnosno o zabrani tranzita i pisani dokaz da je roba napustila teritoriju Republike Srbije, dostavlja se Carini, inspekciji nadležnoj za zaštitu od jonizujućih zračenja i Agenciji.

Član 15

Ukoliko ovlašćeno pravno lice ustanovi da sekundarne sirovine koje se izvoze sadrže radionuklide iznad propisanih granica ili sadrži radioaktivne izvore, o tome će u roku od 24 sata obavestiti inspekciju nadležnu za zaštitu od jonizujućih zračenja koja će narediti vraćanje pošiljke u mesto utovara i njeno zbrinjavanje.

Izveštaj o preduzetim merama i postupcima inspekcija nadležna za poslove zaštite od jonizujućih zračenja dostavlja Agenciji.

Troškove zbrinjavanja sekundarnih sirovina koje sadrže radionuklide iznad propisanih granica ili sadrže radioaktivne izvore snosi vlasnik.

Član 16

U slučaju da se u Republiku Srbiju vrati roba, koja sadrži radionuklide iznad propisanih granica ili sadrži radioaktivne izvore, a koja je prethodno bila izvezena iz Republike Srbije, carinski službenik o tome obaveštava Agenciju.

Agencija će proceniti da li je potrebno sprovesti dodatne mere zaštite od jonizujućih zračenja i doneti odluku o daljem postupanju.

PROCEDURA KORIŠĆENJA MONITORA I POSTUPAK ZA INTERVENCIJU U SLUČAJU NEDOZVOLJENOG PROMETA RADIOAKTIVNIH I NUKLEARNIH MATERIJALA

Član 17

Carinski službenici vrše neposrednu kontrolu nedozvoljenog i ilegalnog prometa radioaktivnih i nuklearnih materijala koristeći prenosne indikatore zračenja i stacionarne monitore zračenja.

Stacionarni monitori zračenja se na graničnim prelazima postavljaju tako da se omogući kontrola radioaktivnosti svakog vozila i putnika koji prelaze državnu granicu. Prilikom kontrole radioaktivnosti stacionarnim monitorima zračenja, brzina kretanja pri prolasku pored monitora ne sme biti veća od brzine kretanja navedene u specifikaciji stacionarnog monitora. Ukoliko stacionarni monitor detektuje prekoračenje doze iznad prirodnog nivoa zračenja za datu lokaciju, aktivira se svetlosni ili zvučni alarm uređaja.

Na graničnim prelazima na kojima nisu postavljeni stacionarni monitori zračenja, neposrednu kontrolu nedozvoljenog i ilegalnog prometa radioaktivnih i nuklearnih materijala vrše carinski službenici koristeći prenosne indikatore zračenja. Prilikom redovne carinske kontrole, carinski službenici nose i prenosne indikatore zračenja koji su uključeni sve vreme dok traje carinski pregled.

Ukoliko se prilikom približavanja carinskog službenika vozilu oglasi alarm prenosnog indikatora zračenja, signal je potrebno verifikovati. Verifikacija podrazumeva udaljavanje i ponovno približavanje vozilu kako bi se potvrdilo prisustvo polja jonizujućih zračenja.

Vozilo u kojem je detektovano prekoračenje doze iznad prirodnog nivoa zračenja za datu lokaciju smešta se na bezbedno mesto sa koga neće ugroziti granični prelaz i zdravlje ljudi.

OPREMA I INSTRUMENTI ZA NEPOSREDNU KONTROLU RADIOAKTIVNOSTI ROBE I RADIOAKTIVNE KONTAMINACIJE PUTNIKA

Član 18

Za kontrolu radioaktivnosti carinski službenici koriste prenosne indikatore zračenja i stacionarne monitore zračenja.

Džepni (prenosni) indikatori zračenja treba da:

1. budu male mase;
2. poseduju zvučni i svetlosni alarm;
3. detektuju povišenje jačine ambijentalne doze gama zračenja od $0,2\mu\text{Sv/h}$ u trajanju od 1s za energije ^{241}Am , ^{137}Cs i ^{60}Co ;
4. rade u opsegu od 100 nSv/h do $0,1\text{ Sv/h}$ sa greškom merenja koja je manja od $\pm 20\%$;
5. poseduju autonomiju rada veću od 500 sati.

Stacionarni monitori koji se postavljaju na graničnim prelazima zadovoljavaju sledeće karakteristike:

1. prag detekcije je takav da registruju svako povećanje jačine doze veće od 20% od prirodnog nivoa zračenja;
2. detektuju povećanje radioaktivnosti kod vozila u pokretu.

STUPANJE NA SNAGU

Član 19

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srbije".

Prilog 1

Spisak proizvoda za koje su obavezna dozimetrijska ispitivanja:

1. kaolin i ostale kaolinske gline, kalcinisane ili nekalcinisane;
2. mermer, travertin, ekosin i ostali krečnjački kamen za spomenike ili građevinarstvo, prividne relativne gustine 2,5 ili veće;
3. rude aluminijuma i koncentрати;
4. rude niobijuma, tantala, vanadijuma, cirkonijuma i koncentрати;
5. granulirana zgura (pesak) pri proizvodnji gvožđa ili čelika;
6. zgura (osim granulirane zgure) kovarina i ostali otpaci pri proizvodnji gvožđa ili čelika;
7. otpad sa indeksnim brojevima 19 12 02 i 19 10 03 iz Kataloga otpada:
 - 1) otpaci i ostaci od bakra;
 - 2) otpaci i ostaci od gvožđa ili čelika: otadni ingoti, slabovi i dr. od gvožđa ili čelika za pretapanje;
 - 3) otpaci i ostaci od nikla;
 - 4) otpaci i ostaci od aluminijuma;
 - 5) otpaci i ostaci od olova;
 - 6) otpaci i ostaci od cinka;
 - 7) otpaci i ostaci od kalaja;

- 8) otpaci i ostaci od volframa;
- 9) otpaci i ostaci od molibdena;
- 10) otpaci i ostaci od tantala;
- 11) otpaci i ostaci od magnezijuma;
- 12) otpaci i ostaci od kobalta;
- 13) otpaci i ostaci od bizmuta;
- 14) otpaci i osaci od kadmijuma;
- 15) otpaci i ostaci od titana;
- 16) otpaci i ostaci od cirkonijuma;
- 17) otpaci i ostaci od antimona;
- 18) otpaci i ostaci od mangana;
- 19) otpaci i ostaci od berilijuma, hroma, germanijuma, vanadijuma, galijuma, hafnijuma (celtijuma), indijuma, niobijuma (kolumbijuma), renijuma i talijuma;
- 20) otpaci i ostaci od kermeta.

Prilog 2

Spisak proizvoda za koje je obavezno gamaspektrometrijsko ispitivanje sadržaja radionuklida:

1. čaj;
2. borovnica (u svim oblicima);
3. brusnica (u svim oblicima);
4. šumsko voće (u svim oblicima);
5. pečurke, osim uzgajanih (u svim oblicima);
6. žitarice (osim semenske robe);
7. meso i drugi klanični proizvodi za jelo;
8. mleko i proizvodi od mleka;
9. živinska i ptičja jaja;

10. prirodni med;
11. jestivi proizvodi životinjskog porekla;
12. ekstrakti i sokovi od mesa, riba ili ljuskara, mekušaca ili ostalih vodenih beskičmenjaka;
13. kalcijum hidrogenfosfat (dikalcijum fosfat) i kalcijum dihidrogenfosfat (monokalcijum fosfat) namenjeni za proizvodnju hrane za životinje;
14. mineralna fosfatna đubriva i sirovine za njihovu proizvodnju;
15. prirodni kalcijum fosfati, prirodni aluminijum kalcijum fosfati i fosfatna kreda;
16. silikatno fosilno brašno (npr. kiselgur, tripolit i dijatomit) i slične silikatne zemlje, kalcinisane ili nekalcinisane, prividne relativne težine ne preko 1;
17. granit, porfir, bazalt, pešćar i ostali kamen za građevinarstvo, uključujući i grubo tesane ili sečene testerom ili na drugi način u blokove ili ploče kvadratnog ili pravougaonog oblika;
18. gips; anhidrid gipsa; pečeni gips (koji se sastoji od kalcinisanog gipsa ili kalcijum sulfata) obojeni ili neobojeni, sa dodatkom ili bez dodatka malih količina ubrzivača ili usporivača vezivanja.